

Aswoensdag

26 februari 2020 – Dominicuskerk Utrecht

Erik Borgman

Opening

We zijn hier bij elkaar
in de Naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest.
Dat de genade van de Gezalfde Jezus,
de liefde van God en de gemeenschap van de heilige Geest
ons mogen omvatten en doordringen.

‘De meeste mensen deugen’: het is de titel van een boek van de journalist Rutger Bregman en misschien hebben sommigen van jullie het boek wel gelezen, want het is een bestseller. De meeste mensen deugen, dat is natuurlijk ook een opwekkende boodschap, want dat betekent dat als wij zelf denken te deugen wij niet langer het gevoel hoeven te hebben tot de uitzondering te behoren. Wij zijn niet gekke Henkie, wij zijn normaal, wij horen bij de meerderheid.

Nu denkt de Bijbel hier toch net een tikje anders over. Ik neem aan dat zoals wij hier zitten wij wel weten dat de karikatuur die vaak van het christendom gemaakt wordt als zou het denken dat geen mens en niets aan een mens deugt, ik ga ervan uit dat wij zoals wij hier zitten weten dat dit niet klopt. Maar de meeste mensen deugen? De meeste mensen *willen* deugen, dat geloven christenen wel, maar zij zien ook dat dit vaak niet lukt. Sterker: wij worden uitgenodigd om te zien dat het *ons* vaak niet lukt – niet ‘mensen’, maar *ons* – dat *wij* vaak niet zijn wat we willen zijn en denken te zijn. Zoals de apostel Paulus het formuleert: ‘Ik doe niet het goede dat ik wil, maar het kwade dat ik niet wil’ (Romeinen 7,19). En dat komt niet omdat het goede onmogelijk is. We kunnen het misschien uit onszelf niet, maar we kunnen het wel, want we zijn niet aan onszelf overgeleverd. God heeft zich met ons verbonden en wij kunnen ons aan God toevertrouwen en hierdoor is het onmogelijke mogelijk geworden. De apostel Paulus formuleert het in zijn eerste brief aan de christenen van Korinte zo:

Geen enkele genadegave ontbreekt u, en u ziet vol verwachting uit naar de openbaring van onze Heer Jezus Christus. Hij zal u laten standhouden tot het einde, zodat u geen verwijt kan treffen op de dag van onze Heer Jezus Christus. Getrouw is de God die u geroepen heeft tot gemeenschap met zijn Zoon, onze Heer Jezus Christus.

1 Korinte 1,7-9

God is getrouw aan ons, wat aan ons gevraagd wordt, is dit te geloven en ons hiervoor open te stellen. Als we eerlijk naar onszelf kijken, dan zien we dat ook dat ons vaak niet lukt: wij blijken oneindig vindingrijk als het gaat om manieren om ons af te sluiten. De belangrijkste is misschien wel dat het verlangen te deugen gemakkelijk omslaat in het verlangen *in de ogen van anderen* te deugen. Dan is de verleiding om neer te kijken op dat waarop anderen neerkijken, te minachten wie door anderen geminacht worden, te negeren wat door anderen genegeerd wordt. Het verlangen om te deugen is een dubbelzinnig verlangen.

De veertigdagentijd is een tijd om ons opnieuw te laten roepen niet door wat iedereen goed vindt, maar door wat goed is, niet door wat iedereen van belang vindt, maar door wat misschien niemand van belang vindt maar het wel is, niet door wat iedereen weet en begrijpt, maar door wat onbegrijpelijk en verontrustend is. Want in dat verontrustende en onbegrijpelijke spreekt God, roept God ons om dwars door alles was in ons doof en dood is om opnieuw geboren te worden vanuit zijn toekomst.

We lezen hoe de jonge profeet Samuël geroepen wordt en we horen hoe Jezus roept:

zoals een herder zijn schapen roept, vertrouwd en vertrouwenwekkend. Laten we bidden dat Gods roepstem niet aflat, onze angst uiteen jaagt en ons opwekt uit doofheid en doodsheid.

gelezen: 1 Samuel 3,1-11 en Psalm 51

Overweging

1.

'Er klonken in die tijd zelden woorden van de ENE en er braken geen visioenen door' (1 Samuël 3,1): daar kunnen we ons gemakkelijk in herkennen, denk ik. Samuel was door zijn moeder bij de priester Eli gebracht, Eli was oud en zijn zonen waren, zoals het geformuleerd wordt 'echte boosdoeners' (1 Samuël 2,12): zij stalen van het offervlees met als gevolg dat het volk cynisch werd en de eerbied van het offer en daarmee voor God verloor. Eli protesteerde wel tegen de praktijken van zijn jongens, maar een beetje halfhartig, want ach: het blijven toch je kinderen en het blijft toch jouw heiligdom. 'Eli's ogen waren dof geworden, hij kon bijna niet meer zien', zegt de tekst. En: 'De godslamp was bijna uitgedoofd' (vers 2 en 3). Met andere woorden: de tempel was er nog wel en hij functioneerde nog wel, maar niemand was er helemaal met zijn hart bij. Niemand leek er ook rekening mee te houden dat God nog een rol van betekenis zou kunnen spelen. God was hooguit nog een aanwezigheid op de achtergrond: de offers werden aan hem opgedragen, de gebeden waren aan hem gericht, maar dat was het dan wel.

Als God dan wel van zich doet horen, is iedereen stomverbaasd. Niet alleen Samuël weet letterlijk niet wat hem overkomt, maar Eli heeft het ook pas na drie keer door. Hij legt Samuël uit wat hij moet doen: je moet willen dat God spreekt en je moet bereid zijn daarnaar te luisteren. Zo wordt Samuël wat hij moet zijn en wat Eli niet langer is: iemand aan wie God nabij is, iemand met wie God in verbinding staat, iemand die inzicht heeft in wat er gaande is en daarvan kan getuigen (vgl. 1 Samuël 3,19). Iemand, kortom, die ervoor zorgt en laat zien en horen dat er *wel* woorden klinken van de Ene en er wel visioenen onder ons zijn.

2.

Want de vraag is natuurlijk, in de tijd van Samuël en in onze tijd, of er werkelijk nog maar zelden woorden van God klinken, of dat wij verleerd zijn ze te horen en in ons te laten weerklinken, verleerd om er ons door te laten aanspreken en veranderen. Het oerverhaal over de God van de Bijbel is dat van de brandende doornstruik, als God tegen Mozes zegt: 'Ik heb de ellende van mijn volk in Egypte gezien, de jammerklachten over hun onderdrukkers gehoord; Ik ken hun lijden. Ik ben afgedaald om hen te bevrijden uit de macht van Egypte, [...] naar een land dat goed en ruim is, een land dat overvloedig van melk en honing' (Exodus 3,7-8). God is in de Bijbelse verhalen niet een kwestie van ooit of uiteindelijk, ergens ver weg op de achtergrond. God is bevrijdende, alle onverschilligheid doorbrekende betrokkenheid. Jezus belichaamde deze goddelijke betrokkenheid zonder reserve en sindsdien vormen alle mensen Gods volk en is de hele wereld en is de geschiedenis van ieder van ons de ruimte en de tijd waarin God ons nabij is. 'Weet wel', zegt Jezus aan het einde van het Matteüsevangelie, 'Ik ben met jullie, alle dagen, tot aan de voleinding van de wereld' (Matteüs 28,20).

Zelfs als wij ons verloren voelen in de woestijn van het leven, dan is Hij met ons in de woestijn. Zelfs als wij ons door God verlaten voelen, is Hij met ons in de Godverlatenheid: de Geest waarmee God hem bezielt laat zich zien en laat van zich horen, soms heftig en onstuimig als een storm, maar vaker als het ruizen van een briesje in de bomen dat je wel hoort, maar waarvan je niet weet waar Zij vandaan komt en waar Zij heen gaat (vgl. Johannes 3,8). Je kunt het negeren, je kunt het zo lang negeren dat het lijkt alsof er niets meer te horen valt, en Hij laat zich negeren omdat Hij niet wil dwingen, maar ons onafgedwongen 'ja' wil. Zoals dat van Samuël: 'Spreek, u dienaar luistert' (1 Samuël 3,11). Als wij opnieuw willen luisteren zal God blijken te spreken en ons opnieuw een weg wijzen naar 'land dat goed en ruim is' dat Hij vanaf het begin

voor ons allemaal in gedacht had en heeft en 'dat overvloeit van melk en honing'.

3.

Vanaf vandaag krijgen we veertig dagen de tijd om dat te oefenen, om opnieuw te leren ons open te stellen. Veertig dagen om ons opnieuw te realiseren dat het dankzij zijn aanwezigheid is dat wij leven, dat het zijn stem is die ons doet handelen, zijn betrokken liefde die ons betekenis geeft. Veertig dagen om opnieuw te beseffen dat dit ons bestaan richting en doel geeft, hoop dwars door alle wanhoop heen, leven dat de dood overwint. Veertig dagen om, zoals de brief van de apostel Jacobus het zegt, niet alleen hoorders van zijn woord te worden, maar ook doeners. En te ontdekken dat dit onze roeping is, onze bestemming.

Als we ons zodadelijk met as tekenen, gedenken wij dat wij niet alleen vergankelijke, maar ook gebroken mensen zijn. Steeds opnieuw dwalen wij af van de weg die naar het leven leidt. Steeds opnieuw sluiten wij ons af van het Woord dat ons die weg wil wijzen. Steeds opnieuw doven wij Gods Geest in ons, die ons voor zijn levende en levengevende woorden opent. Niet meer dan stof zijn we en tot stof zullen we terugkeren. Maar zoals wij ooit uit stof van de aarde gemaakt zijn en God ons zijn levensadem heeft ingeblazen, zo kunnen wij steeds opnieuw uit stof opstaan – als we dat laten gebeuren. God zal ons dan opnieuw tot leven wekken en wij, wij zullen in zijn roeping herkennen niet wie wij al zijn, maar hoe wij in Gods ogen zijn bedoeld, de weg die Gods Woord ons begon te wijzen toen Hij ons tot leven roept, de Geest waarmee God ons bezielt. 'Nu reeds zijn wij kinderen van God', schrijft de apostel Johannes, 'en wat wij zullen zijn is nog niet geopenbaard' (1 Johannes 3,2), maar we weten dat wij vervuld zullen zijn van de liefde waarvan wij leven. Tot die liefde die leven is en die ons bevrijdt tot het ware leven roept Jezus ons steeds opnieuw. En wie waarachtig weet te luisteren die hoort daarin de weerklink van onze diepste bestemming.

gelezen: Johannes 10, 1-6